

ACC. N:R M. 14100-95.

Landskap: Skåne Upptecknare: Eldrida Ohlsson, Skurup
Härad: Vemmenhög Berättare: "
Socken: " Berättarens yrke: länth. hustru
Uppteckningsår: 1956 Född år 1889 i Skurup

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Husbondfolk och tjänstefolk. s. 1-95
(Skisser med text s. 91-95.)

LUF 105

ACC. NR M. 14100: 1.

Svar på frågelista nr 105

Husbondefolk och tjänste folk.

Svaren grundas på vad jag hört mina egna
gamla berättelser från sin tid som tjänare på
1860-70 talet & vad jag själv minns från min
barndoms tid & senare, 1890 talet & fram i tiden.
Får jag här jag aldrig haft några tjänster men
stätt i nära förbindelse med såväl husbondefolk
som tjänare i min barndom & ungdom. Kanner
jag det inte att för första gången uppgifter om hur
det var i äldre tid då alla de som då leddes av
borta; jag har därför genom att ha något av
mils & motiver sökt ge bild på vad jag meddelar
& blir därför nog ibland allt för omständlig,
men jag tror att det måste vara så om de unga
i vår tid skall komma rätt in i den då varit.

3/12-56

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

huf 105
1

Allmänne förhållanden. Går man tillbaka till 1800-talets mitt i dårför ett par decennier somat i tiden så fanns det då överskott på billig arbetskraft o det mesta av arbetet för att inte säga allt arbete bland såväl bönder som stadsbor som utgjordes av lejd folk, nigr, chögar o statfolk i alla åldrar.

Som exempel kan jag här säkert påstå uppgiva att omkr dec skiftet 1860-70, då det var missväxt som gjorde sig kännbar här o ännu mera på längre man kom öfverut hånfrån, kom det betydande delar chögar av ung folk såväl kvinnligt som manligt o ej endast husemans barn utan även barn ungdom som i vanliga fall arbetade i hemmen, hit till orten o vidare i nydräkt till staden där missväxten var mindre kännbar. Dessa ungdomar tog gärna plats för bara födas. I dessa hemorter, den egentliga "Österlen" var det då så vänt

från folket att de mest slaktar mer djuren i då / som
 där intet från de unga och yngre. Trotsning blev det
 ej heller. Det var dock rena nödloget som dessutom
 o de utvärde till nu bevarat när tiderna ändrade
 sig o det uti blev normalt o så gjorde också i
 regel de unga tjänare tjänst på orten som just då
 drog mer på slakter o tog tjänst i bondhemmen
 där, nägot som då var allmänt brukligt. Efter
 att man är från de tillbaka i orten från över de här
 liksom bröde de hemma, men var många av dem
 levde livet igenom från något av dialekten i "sum-
 merbyarna" de blev "vesterslän", hos andra, därifrån
 men man bet intet detta på alls men minnena
 från dessa är på slakter. Följde den livet ut o de
 flesta ansåg sig ha haft till tjänsten i P.aby
 o hemmesdyrge hos slaktern från dygga avredde
 bröde. Det var en spradisk folkvandring i smitt
 alltså mer sakt och vänd att komma itag i summer-
 landet.

På den tiden som tog överflödet av ung
arbetskraft, främst manlig men också ganska myg-
ket kvinnlig på 1840-80-talet, men även de åter-
vände i reglert men eller mindre danska, även
beräknade den var det nämligen så att somliga
omvandlades av det danska. Tarp-gårdar, somliga med
erfarenhet andra omvandlades medan somliga ville att
tagit intresset av danskan så det märktes när de
återvändades till hemorten efter några år eller kortare
tid, ja, en kunde bli "dansk" efter 14 års vistelse
medan inte märktes på en annan som vistats där
i 4 år. Ofta var ja inte helt men kan nog ha sitt in-
tresse även där, då det är säkra iakttagelser.
Med 1880-talet är man så framme vid den tidiga
industrin i städerna, här främst Skåne, såg upp
överflöd av arbetskraft i den mån inte emigra-
tioner tog den. På många platser blev denna den
mest dominerande, brödet var både hånseende

dock gjord redan på 1870-talet, men på 1880- och på
1890-talet fanns dock gott om arbetskraft i ntern.

Alltså, innan stöckarna, industrier o emigratio-
nen dragit ungdomen o den medelålders arbets-
kraften från hemmet o landbruket o hemmen fann
det föreföll på arbetskraft o bränsle var elans-
läga, bestämmande i relation över tjänarna stn o man
hade många tjänare, husbondet folket o dess jämning
gjorde endast det de hade lust, i detta mena på
vridigare o t det var i på yngre brödrar var
det kunde på vara olika berende på människans
naturliga lagging; den som tyvades med att göra
ingenting gjorde tiller ingenting, den som hade
lust att arbeta o inte tyvades med vapstörst
vapstod med det han hade lust till, det kunde
vara någon stiel s. r. i trä eller halva men det
kunde också vara trädgårdens värtel eller vridling
alla hobbyerna kanner jag till exempel på. På brödrar

i husbonden hälla mags uppsikt över arbetet på går-
 den i det lilla huset som var det mesta undantaget från
 För husmoderens del var det på samma sätt, i och
 det gällde inom hus hushållningen, matlagning o-
 stöjel m.m. gavs hushållningen och hushållnings-
 kring utifrån mer behöfvande matlagningar an-
 tingen delvis eller efter hand som önskan
 därav o. lät en yngre hushållning med östland
 som husbonden pollet; i det lilla huset var hushållning
 Hushållningen, spinn och vävning ställd under mat-
 moderens överinseende i det lilla huset där om
 som kunde stå på att det var mycket många hushåll-
 ningar i hushållningen som om som inte själv
 upplevde något hushållning däremot, husmoderens
 hade i regel sin egen fina spinnrock med vita
 trådar o. benknapparna som pryddes även om den inte
 vidlades var i bruk, spinn hade dock en bondedotter
 fått lära sig o. som gammelmors hände det ofta att

det var som som var beordrat att spinn. det fanns ju
na lina som som skulle trinnas till syttid innan
högt bidden kom i bruk.

På var det fram till 1880-tallet mitt på gårdar
när på den egentliga stället där gårdarna hade
en ågrenad av mellan 40-100 Td ö ännu större
om det var egentliga bondgårdar. På en 40-Td
gård hade man på 1870-talet 2 pigor, en äldre ö en
yngre o ibland även en liten barnpigga o på var det
upp till 60-70-Td gårdar med den skillnaden
att pigorna var både fullvuxna o barnpiggor
till allt arbete som fördes av dem, även på en
liten gård på med till 12 Td hade man pigga utvun-
na om det inte fanns egna ungdomar, barnpiggor
om det fanns barn.

Beträffande den manliga part inställda arbets-
kraften så fanns det en dräng för var par hestar
på en 40-Td gård med 2 par hestar - en dräng.

en "kal-kari" = yngre dräng som var brödkar, en mas-
le påg att passa på ö muckar o utföra diverse gromar
o så på som maren en påhug på på på o gäss i tid-
vis under bröda. Denne kunde så väta till o bli
uppleg på o så under på under mer på som
kal. Kan fick han utta vid matbrödet, detta var
nog ansett som ett högt steg uppåt av en påke.
det kan man förstå liksom ett mål märke till matbr.
På öskades drängarnas antal allt efter antalet
dagare, man hade på den gård i P. By omkring
Gamlagård, där man var tjugo år som mellan. För
vid stallet av 1860 tallet, en gård med c: 4 100 till
4 par hästar (som kan muckas mucka på) o där var
drängar drängar o kan talade om att de där var
14 personer vid matbrödet o att alla åt vid samma
bord, det var 6 personer i familjen o 8-9 anställda. Endast
muckade folket o drängarna med till kal-karien och
så man som hade husets minsta i knät satt till under

alla de yngre o. yngre i åren bruset egnar barn fick
stilla medan de åt.

Störste eller närmste döttrar kallades förbräns eller
"fäst"-döttrar o. efter som de så kom i ålder eller
med avseende på tjänstetid o. brida 2-die eller 3-die
eller 4-de part hade de sin plats på lagsbänken
o. vid matbordet på brudbrödens plats vid bröda-
ändan, den öste brönnen, räknat därefter brud-
män - brudmän, alla på "brudbränken" o. vid bröda-
ändan prjkar ständ o. närmst brödet bruset
barn o. yngre ständ. Yngre hade ju mycket
i stället arbete i värdst o. vid spinnrock o. bekände
"räta på ras" i så skulle de vara för färdige att
passa på en något fattades på brödet o. o. pylla i
dricka bröns o. ta ut o. ta in maten o. så utan att hålla
bröds blick brödet vara tillbaka i rik arbete medan
annen man folket satt kvar, något som särskilt om-
gar som gick i giftastanken gar akt på.

hus man antogs mycket till hjälp, främst till
tvättning (sögtvättning i längkammars tillvättning)
men även till andra före kommunala arbeten s.s.
mångling & diktning & framför allt vid skörden
som tog lång tid & inledde många armar när
säden skulle byggas med lie. Då hade man också
hus mans kvinnorna i bondens huskäll. De skulle
nämligen hjälpa till med att rulla upp & binda
all säden & före soikebeterna var det skördetider
som var hus mans kvinnors mest inbörstbringande
tid, då var den fullt upptagen med arbete & skörde-
tider var betydligt längre än vad den är nu & jag
tror också att det var den tid då matmodern var
mest upptagen då pigorna också var anlagade
i utarbetet, somliga hade dock särskild inre pige
men jag vet att fast min var mest tjänst som inre
pige i P. Abg fick hon dock vara med vid skörden
& denna matmoder med sin stora familj stötte jämt

Tjänarnas matvaror & det var kanske just där
för tjänarna stannade än efter än på somliga plat-
ser medan man på andra ställen kunde få byta ä-
ligen även i en tid då det fanns överskott på tjänar-
folk & dessa i regel satte en ära i att stå på tjänat
flera än på samma plats, för det gjorde man. Men
att flytta från en plats som var hård för rätt dåliga
förhållanden där man i öfrigt behandlade folket illa
var något man hade frösträcke för över bland bönder-
na nära. Delig all till strumpor, allt för skärvt
skattefolk i landsbygd, korta skjortor eller snällt
tillmätt var av sämsta ringarnas därtill, skattefolk
i stället för blöjor, en snällt tilltagen pulskig
snällt med "rullig ampna" = påhängen m.m. & så
därtill dåligt förhållande, med litet kött i fisk med
bädd mat i skummet blädd mjölk, dåligt frö
& dåligt vagn dricka, kött inget chrys, bror i tjänsten
det var inte den konstanta lönen som följde utloget

löstligt när man sökte efter likena det här var
jag vill kalla mellanbygd, där varpöskarna de
man det man kunde sig nog också förmenar på
något sätt, här präglade man det i kände sig
fräse. Kanske för man till söka orsaker till att
de unga trots det de hade det bra på alla sätt i
värderades av landsbefolkningen i regel återvände
till hemorten i vem vet kanske var det också av den
na orsak återböringarna vände åter till sin hem-
ort när vidare gått till ända, kanske för de
bänderna här frammande, återvände i tillknäppa
och tog plats på året i så var det så länge be-
stod den ägde bestånd i man var mycket nöjd om
rikt betyg i jag kan nog stå fast att ingen i äldre
tid eller i till 1890 tallet lämnade fjärdsten i ob-
tid utan giltig orsak, sjukdom o.d. På ställen där
fjärdarna trivdes stannade de i regel till de gifta
sig i satta bo i ofta uppsköt t.o.m. giftemål där

den kunde vara konstent. Gått, misströende, snällt
med smeten i den naturliga tonen & bristande imitation
främre var en matensdel tillhörd ut en pige, grät
& kallt en mindre flicka som dock kunde få låta sig
våga med mycket. Ytterligare betona var i äldre tid
vårt mark ante om man får döma efter de gamla
uttryck som nu är borta men som hade sin tjänare
tid på 1860-80 talet. Som det på en första hand uppgif
förel jag var i de olika sagesmännens sagt till
summa är de rättvis och riktiga. I regel ansågs tjäna-
na ha det bättre men på slätter, P. Abg. & Hemmen-
dage är här enligt dem som gav mig citat men
även om det i de var som först nämnda många
men trots detta var det mycket olika och där var
det gällande behandling & förhållande. Där jag och
något dyggt var slätter kunde folk som de inte
rättvis kunde med något som dock var liksom
bruder var naturen där men som mest tedde sig

därför att man inte kunde komma sig för att sluta
tjänas för. De som inte gifte sig stannade i hemmet
livet ut. Som männis var inte det ställe mycket
unsett bland varken tjänare eller gäster hos bröda-
re. Jag var bland de egna anställda, där tjänar-
na flyttade för uti, ja anställda till sådana
hemde både jag till rått med o för löjliga min-
näckningar i sådana fall även om det var mycket
o detta t.o.m. inför min egen tjänare, det var
min egen min talat om från sin tjänare i min tid
i Aug. 1868-69.

Arbetsfördelning. Beträffande husbrödsfolkets
egentliga arbete har jag redan nämnt något. Men kan
nu jag gå ut ifrån att före 1880 talas om (varierande)
både de på sin värdighet; den min att de inte
om jag dock var stannade på 40-50 till deltag; något
grovare arbete utom i de fall de tog till det med dem.
De sig endast till att det blev utgjort. Trädgård-

anläggningar öfver ständigt uppslående slämnad tygda
kan varit en ganska vanlig hobby för yngre hant-
verksmän omkring 1870, och gamla nämnde ofta sådant
Blev en pige hantverksman i en gärd utgjorde visst
inte den nägot undantag när det gällde att visa
sin befähet som hantverksman trots att hon hände
att behöva arbeta hända när ställning i hantverk
längre än de hantverksmän som hon kunde bli i
var jämställda med hantverksmännen, men en tjänst
blev det inte men köpte sig för det mesta tröst-
om. Jag har varit full från 1860-70 talet där en sådan
hantverksman gjorde sådan personlig uppfostran
som visst inte den mera ansedda hantverksman
gjorde men där stannade heller inte några pige.
Hantverksmännen var i regel goda tjänarar emellan
men nog ville man på rangskillnader öfver det
öfver gick det för de yngre att stå sig upp mot
de äldre om dessa var respektabla om inte så

kunde godt de yngste deraf med de ældre som for
 jeg var knæppt om jeg vågar ægte lærers tid med
 at de som et eksempel på jant datter men det er
 allt på jesterne i som jeg var beatteler i første hand
 o som min far som var en av de ager ande o det dess
 utom en tidstyg jant i utsolet samt for det komme
 med: "Det var omkr. 1840. Børnene Hans (min far)
 o Ola som då var resp. 14 o 11 år gamle tjänade både
 i samma gård där det också fanns en mycket stor
 o stark men tög o dunn chäng Lars. Tillsammans
 med denne skulle den lille spinkige Hans traska
 med slaga o blev naturligtvis alldeles uttrötta
 vilken endast eggade chängen än gthenligare. Pojkar
 na var därför givits en nogt stället till chängen i
 gjorden hemom vad bys de kunde komma ut o
 de kom i regel kvick under på hemmen. På en gång
 hade de tagit hans träske o samlat dem i "van-
 ningen" utaför porten. När så Lars fick se dem

där på botten. Jag kan ju på Ola & köla honom
 upp & nu över vattenet i Trång kommer ut med kan-
 clerna fiska upp dem. Hans knuffar de så Lars i
 fick bröckst upp Ola & så sprang de med Lars i
 hälsarna mot Isgolvet där det fanns en liten
 gång i väggen. Lagom stannade de och knuffade
 genast. Det gjorde de men Lars tänkte: över-
 inte på sin stöck utom vände komma samma
 väg men där satt han fast. Pojkarna fick jag
 i en skovel så var det de som bankade vatten
 in den knoppel som satt utom på gangen -
 Några eftersekingar. Inskalle för aldrig om det var.
 När Trång om om om Lars lotsat som ingenting
 hänt. Jag kunde ofta bröderna referera denna epis-
 od. den blev åter utstucke dem om och om när denna
 Lars många år senare kom hem från flera år
 vistelse i Danmark: "huset, skabbet & enögel &
 om en tiggare, det var också i hans från sina arbet

gjorda påskägg det fanns en mask i för rönt
ingenting, ett tomt ägg spöde fattigdom och fattig
tväster.

På kunde det gå till bland tjänande ungdomen då
i en tid som en så långt borta, det var trots allt
inte bara arbete, respekt i blind lydighet. Särskilt
är att i detta fall även länshövdingen och hans egen hustru
slog ut frihansens beord. Men även länshövdingen
kunde bli utslätt för drift. På hände det när denne
blev avskrattad till Chong i gärdet, där han så små-
ning blev meddelat efter över 25 års tjänst, och kom
hem med tväster från marken några min-
ter innan vren gick ner gärdet låg vägen men
han hade arbetat på fält där han såg vren ränka
sig bak och fram med isög på. Han fick då förbi-
ses och utskickades ut på trädgård och gräsa upp "härko-
bla" tills vren gått sig för gott. Han gjorde som han
blev utslätt, men, när han gått det vatten han ut

ut i kullens innemåle på farstustrappen i den
sick det ligger till nästa dag för då var solen mer
gången. Där fick barnen den första sig med att
stå över det.

Hanske har detta säga något om han miljö
kunde vara i hem det kunde gestalta sig i den
tidens helt vanliga bonden. Naturligtvis
var detta med västervärsatgrävandet under drä-
gens värdighet, det var prygerna i nedskallande i
ett straff. I det över berättade för mig på och på
veta att över prygerna på 14-15 år sattes ut i tröskan
med hjälp till samman med de vuxna i över
att det fanns en gräs för bad arbete en barn kunde
kunde lägga en dräng.

I denna gård om 40 till 50 år i Skarp, granngård
till oss, fanns då en vuxen dräng, en stors pryg
i en mindre mellan 7-12 år. To. n. en Gärning kunde ha
plats som väktpryg då. Det blev dräng i "kal-kare"

för 2 par hästar i så "rysslepig" för de olika ryssarna
passa bra i vinn m.m. fast pignarna deltog också de
vis vid stötarna av korna, ryssningarna låg den helt
samma saltgrönningen som var en särskilt viktig
ryssa då korna med bestämda mellantiden skulle
vara i sig en bestämd given gröt salt i detta skede
stoppas i dem försiktigt så de inte fick något skada
i vängstumpen. Man fölken tycks ha haft mycket
lite intresse för korna innan majens korna till
o det blev en summa gröt för ryssarna. Först hade
ryssarna skickningen för helt varit kornernas sak i
det låg i deras intresse att det kom något från det
hället i kornhållningen i det blev också ett visst sam-
arbete mellan kornfolken i gårderna o just rysslepi-
garnas pojken, med den drängarnas intresse var de sig
bring hästar o jnd.

I den gård jag var närmeat fanns endast en viken
piga då (minnen min tjänst där i 12 år), men annars

ACC. NR M. 14100:22.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

22.

höles i regel på en 40 tals gård över en präst på 12-
15 år att ibland uppskatta så att jagas kunde ibland
spinnrock & vävstol & endast eldtag i mjölkning
bak i träti & de större utarbetena med lin & tvätt
Så bröds det till inemot 1880 tallet, o man jobbat
i g åden var gamla & konservativa ännu länge,
till jagas gjordes att träska all säd, som skulle
säljas eller användas till bröd & det var mycket
där säden var gäddas på enstaka inhemskt
ja mårten den enda man vägrade med all säd
skulle de träska i den därifrån upplade bakugnen
som dock inte fick vara bak- varm naturligtvis
men dock så varm att det ibland kunde att
den präst som skulle brugga in i röra om säden
vonnade där inne, man eldade med tross & kullen
i regel i den tidens låga ugnen. När säden var träska
skulle så jagas sätta den, styda av ugnen,
hette det, & träska den i säcken för transport till

Till Staden eller Kransen, det är därför att man har
det gamla talet lagt i i drängarna om: "Den
dåliga töven som kommit så illa för saken att
han kommit om tre gånger i ändå var det upplöst."
Det var ett dyggt utbete för pigorna detta elden
de i bokande, rörande o sällande o såhet något
som medgitt förskoningarna var för jag var så
vilt velat nämna det o gjort denna utskrivning
på det jag var inne på o där jag ist nämnde
hundrastriden. I den gårdens blev det mig inte
mycket med denna för att det kom komma i går-
den då husets egna bestod av ca 60 äng hundra
som var en hundra, en 30 äng som som mest gjorde
ingen ting, en fullständigt lamm men mycket intelli-
gent dotter som var sängliggande o skulle matas o
passas som en spädbarn o så ca 35 äng dotter som
varst var att vakna som idiot o endast kunde betona
till det kom blivit inrand till. I dotter kom var

men mer om nämmt i 12 år om hans hustru,
piga o ryksholsteriska o slammade där till som gift
sig därifrån att som tyckte synd om den yuka, men
det var ju en mindre vanlig pig tjänt denna
men att en piga kom att hämma sig hvar sin till
att brudehem var ej alls ovanligt, för att den, det
blev ofta att kom från hvar. Omns liv var då 1872-
1884-30 kr + 2 kr i fästepengar o så det in naturen
som ingick i lönen all, liv sått m m, men så fick
kom dikespengar klädesplagg, textilier m m, o den
yuka som var varit fästid vid hvar. Därtill kom
så något som en piga då satte stort värde på, som
äga de hvar sinde förhålls fulla praterende o hade sin
handlingsfrihet då de var mest besinde av hvar
libnande frihållande var ej alls ovanliga då äro
i kom den kom som den fanns i libnande beträffande
en kom brude o hans dräng när denne blev "gammal
i gäse"

Även i den plats man haft frut (man var född 1847)
under många år hade man under somrarna sin
matmödless lög vid badstugan full handlings frihet
beträffande huskäll o nyfölk hantering o även
sin husmoders var komma i bilade matlagning
på henne till sin del, man fick t. ex. ensam stå
i den öppna kristenen i gräddan i en öppning på
julaften redde man först kyrkan julgröten besatt
man. Men var det en flicka som aldrig så lite gav an-
ledning till blanda eller missförstånd så var det
helt annorlunda, motsträma var mycket märkligt
J. m. att tjänarna blev mera iöfver på 1896 talen
o så allt mer allt efter som tiden led, man också pig-
garna med allt vad därtill var i annat läge, den
blev allt mer en blandar o ibland beröm när hus-
moders riktas, jag minns med vilken stolthet
en husmoder kunde tala om en bra flicka när andra
bara hade fel på sine ständigt värlade piggar.

26.

Naturallinen gjorde att ju längre en yngre tjänade ju
mer de hade hem att göra med sig när hem spåls utte-
la, för att i produktens stans. Ovar hem arkitekten i
gården var det också en del extra som följde hemme
till de textilier s.s. duktyg o.d. när hem var de sådana
ja en yngre eller dräng som tjänat länge i en gård kunde
t.o.m ha en br som de fått med sig i bröt, hem kunde
folket göra brötter för dem, könt genom flera gåll.
Drängen hade linne eller skjorta drängs bröta de
längre av vävare eller samma material allt efter hem-
mets folket rimmade, liksom så med med all o. stann.
hem väntar hem i bladen i övrigt Drängens kontante
lön var vid den tid jag var arken 1860-70 Talen
50 kr + jättespengar hem om det var 3 eller 5 kr hem jag
minnades bekvämt, när så kunde en ordentlig dräng
också få extra kläder s.s. vid gäddelbränning när
hem lassade alla gäddor, när rista timman såd var
upp buren, detta i kontanten med 25 per riksdaler, hem

eller mindre allt efter rummets storlekt. Ett lamm eller en
kalv har tagit om hand & räddat livet på många
bli kunnas så t. ex. om man hade lust & ätog sig
att passa fäsen vid lammningen, det fanns många
får då. På så sätt kunde ansträngningarna, dubbel-
ga tjänare fördubbla sin lön & jag vet också att
flera av dem lön sig i våra dagar att benägna att
ansöka för lögligt liden sparade & satte på banken
allt ihop eller väntade allt & efter flera års tjänst
hade ett par eller tidens penningvärdet inte så
fått kapital att börja med, ja efter 30 års tjänst
kunde en dräng utan att skuldas till sig allt för
mycket & utan att ha varit ett öre högre en liten
gård om 15 Hek, så den frukt värmde Ola, min
farbror. Den tidens spar bankens män, som också var
hållare för en cademär, uppmärksade också de
sparsamma tjänarna, som om michaeli kom till
banken med sin lön regelbundet varje år, med

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND
28.

några vänliga ord ö det uppmärksamma den är muna, jag
vet att de satte stort värde just på dessa vänliga
ord och de som kunde ge dem. Ja, jag tror att jag
något kan stå fast att tjänande ungdomen då med
en ärlig och snabbt mottog som tre dagarna
i våra dagar många gånger hade den lättnad ställt
och normiskt sett kan de satte sig på de kan det
dock, det betröades många år troligtvis arbetet innan
det blev något kapital och pensningen hade en annan
kraft då närmast var det gällde jorden och till
fallena att stösa bort sin tjänst på vägen var
näst obefrämmande, eller den låga lönen gjord också
att de som gifte sig mycket unga och saknade egna
medel både var öfvermåttat fattiga och besvände.

Som det inte finnes särskild utbildning för utövningen
vill jag också här ta med den att den var för en liten
vakt pojke en 6-10 åring i sin första tjänst, för en barn
plikt var det likadant. De hade inget annat än

en kruten, om man nu ens kom ihåg vaktprjken med
 några middag, några kladdplogglofta de första
 (gna) golvtyckligt hyr kinnna, tillräckligt sträva att
 växa i år verken om matvaror var "given" för mi
 -tränga is samsta int all värd i samma stora
 röcke som drängarnas skattefall byter i det var
 motsatsen, stumpror o vantar därefter, men, det
 blev en annan mindre att mäta i det fattiga sam-
 rika husmannens hem som var min far o hans bror
 Olov. o som det var i det var det i oräkneliga andra.
 Oftast hade fadern sin förtygning vid samma gård
 med råg: Langkalms Trösk o andra arbeten som
 förut nämnda i brunnar vid skörd m. m. i spårad
 vinterled. För råg tröskel hade husmannen utövning
 i råg vassa skärper för visst mått uppmått såd
 o. h. pund-tröskel o i regel, ej alltid kruten. Den kom
 färdig arbetstiden för dagsverken såväl som års löneska-
 ckaden så undan för undan. på en på 1880-talet ha

passat 33 öre till 1 kr med kost, för kornen på 12
till 75 öre på 1880 talet & jag minns att de gamla
sade att de hade 1,50 repp. 1 kr om dagen vid 1880-
talets ingång, kornet också något mindre men då
gick de kostar sig rejält & det var vid kornåren,
när västyrbarn.

På tillbaka till arbetsindelningen. Det var i regel
långt under mannens värdighet att delta i
kornligt arbete, gräsen var skarpt markerad
att hjälpa till med slakt redan gräsen var upp
slaktad kom inte i fråga för barnas del utom
beträffande styckningen i på somliga ställen,
isat inte alla, saltningen & då var det mest
något av en ritnal då mannen var en mycket
viktig person som bestämde allt. Likadant
var det med eldningen i kornåren, där var
det också ett antingen eller, mer vid dessa arbe-
ten var det också för rejält som utförde arbetet

där sådant är gammalt varit red o rystrade ut-
pödel med väl beredd i vidrighet, där skulle det så
vara o där med väl.

Det var en stn genant för en karl att säga sig
till en ko i mjölke hela 1800 talet ut o in på det
my: replet o det hände endast i yttersta nöd.
Jäk o bland yngre män som inte varit en sådan
dion o minns jag att det var hemvändande
svensk-amerikaner som bröt fördomarna; för dem
var det en naturlig sak o inte något midtornget
o så blev det så allt mer över tiden o nu skötes den
mesta mjölkningen av män i o av män i hemmet
i samarbete utan att mannen behöver leda in o
binda upp sin ko när han skall mjölka för att
inte granne skall se honom sitta på mjölke-
pallen eller gå till granne för att låna korinfodret
för att på mjölkningen utöfnd så var det nämligen
varit in i tid jag mycket väl minns. Som ett exem-
pel

på hem det kunde vara på ca 40 år sedan vill jag
ta med något jag hört från säker källa o i första
hand. Det var vid ett bröllop där i grannskapet
en bondgård där bruden skulle bli matmor
o vistats på bröllopet. Där hade man uphållet
briga som var oregeliga o om bruden brukat
mjölka, där det blev tid därifrån som det starkt
spåga att bruden skulle blanda om sig o gå i
stället i mjölka i det hade också blivit så
om inte en bror till henne som var hemma
från Amerikas tröst emellan o sjötte åt sitt ar-
bete o därmed också visat att det inte undant
var kvinna som kunde mjölka o att det g' heller
var något med otillräckligt arbete på en karl.

Vid förberedning o även vid maltnedring där
enot deltog, kallar man, men yata. Inomring en
as linet var ett oavbrutet arbete som endast
en var kvinna var betrod till. I tronsamma

hade män i kvinnan tillfälligt leida i tjänan
var ett arbete. Det var vanligt att pigorna fick
hjälpa till i stället i gidselbågen men den bröden
ut i sådant frukten undantogs vis 1800 talut uti
bröd gyllerarna. På länge man uppförde klime-
bågar delvis också pign i husmans kvinnan
vid bygg nads arbete. Det föll på deras lott att
utfråa lekklivningen mellan skolorna redde till
leran i passade upp om skärmel i vid de s. k.
klime gyller likorn vid Torumossagillen var
kvinnor likställda. Ännu så rent som på 1820
talet var det allmän red att pigorna skulle
ej endast slakta upp utan även arbeta fören
vid västas förslekt, men de brjode de öppnare
sig däremot i gyller förbehållit när de fört sig
att de skulle slippa hjälpa arbeta och husbr-
dena blev allt mer utslagna och ge med sig
beträffande detta nägert som de gamla talade

en nästan som en milstolpe i utvecklingen. Det
blev också ofta far sjöns som måste ha tillkom-
ven när det gällde denna sak, men endast för
själv avläsandes inte mera att på och på
upp för sig allt jämnt jägarna i det mindre
hemmet kommar för. Så minns jag sjöns
att det gick till i mitt hem i min barndom på
1890 talet där man var fullt beredd att utfrå-
datta arbete som man varit van vid från sin tid
som pojka fast då var det allmänt att en hemma-
släktare anlätades också för färstakt och också
flödde fjärran. Vid gästakten där varit kom-
de mycket väl över de manliga hushålls med-
lemmarna för hjälpa till med felskrifningen,
där var inte gränsen så skarpt markerad i
den korta räckvidden än av någon hund i huset
husbunden eller någon äldre och av någon kvinna
som hade varit där till.

Vid svinslakter skulle pigan ta emot blodet i
drängarna och med i källa grisen.
Klappningen av fjäsen var helt ett kvinno-
arbete och där inga mindre manliga tjänare fanns
jakt tjänstefolken och så sköta fjäsen.
Så vill jag nämna en sed som varit allmän här
nämligen den att åtminstone in på 1880 talet
pigorna på lördagskvällen när arbetet var slut,
skulle träffa drängar och pojkar om hund och kals
och till så de blev rena till söndagen. Denna
traggning skedd som martid på kirkas trappor
vinter tid i yttre stället där värmsten fanns
lin sidan, kubbning och ryckning var kvinfolks arbete.
Den skarpa usgränsningen mellan manliga
och kvinnliga sysslor var efter hand med tiden
som jag, på 1880-90 talet allt mer aftegit och
mer var den i de flesta avseenden helt utplånad
och män har i många fall övertagit kvinnans

Ä även kvinnorna har utom att någor förtä sig
därvid sköta frukt manliga sysslor, men dela
arbetet emellan, men så har också på senaste
tider samliga arbeten kommit att pådra så starka
krafter att den kvinnliga arbetskraften inte räcker
till. På en del f. ex. med tröskningen. För enliden
mycket kvinnlig arbetskraft därtill i pigornas hushåll
sin gamla plats på tröskbordet att skära ut bär-
den på vävstället i kvinnan var jättesvår att
var stans, men är det endast manliga arbeten
vid tröskan & ej på långt när så många som
fr. Samma är förhållandet vid skörden.

Tjänarstaben har på också decimerats till en
minimium mestadels och var fr. o. lastande
folket utfr. arbeten som de fr. skulle ersätta det
långt under sin värdighet och deltaga i
ingen tanke mindre släppa. Husbond folket var
ej heller den bestämmande röst över tjänarna som de
hade fr.

Då var det hushållsfolket som bestående allt i hushålls-
tyg det i regel för en given sak att då skulle vara i rättide-
nig därför när de höll sig inom de gränser som an-
dags för sjöfallet i ågde gammal länd. Numera
är det ju helt annorlunda i allt mer blir förhållandena
vid lantbruk i lantbrukar hem industrialiserade
snarligt med mekanisering. Övergången har nog
fort omärktligt börjat redan på 1880-90 talen med or-
betarvårdens uppkomst i med början på lundgårdarna
när det gäller rena lands bygden så har det varit det
Såmed har också det patriarkaliska förhållandet
hushåll i hushåll emellan försvunnit; med vad
det hade med sig en intressant en byggd som det som
en helt saknad, förstet som kommit i stället, ej heller
är ungdomen numera så fast knuten till hemmet som
den var för med den länd som den kan att flytta sig
det behövs ju ej heller till exempel så mycket lejd
arbetskraft vid lantbruk i hemmet som för i industri

mycket och så åt sig allt mer av lands bygdens ungdom
det är endast ett fåtal som för beständigt stannat kvar.
Arbets tid och förord. Håren är redan något rött. Vill man
gå så långt tillbaka i tiden som till 1840-50 tallet så
finns då inget av hushålls lag bestämd arbets tid. Då fanns
inte alltså någon klara stundstämme bland tjänarna utan
drängarna måste stiga upp och komma i arbete när
"hansen gill" och hade beruset sin pinn i tillit dräng-
kammaren beredde den där var sitt pinner i fristuga
beredde han av lantmännens folk. Jag kan förut berätta
om ett fall då hansen gill i stid och fick en dräng att stå
i maten i stället för vid 4-tiden stiga upp och gå till
hushålls den i stället för den gård där han tjänade men
det var på 1840 tallet. Inget privatliv hustru utan fullt
antänks de det gällde sin röst för och röstade ofta
fick vara den i fristuga och fick arbeta på köllarna
tills man gick ner samman tid och intresset långt ut
kallarna med tårer och pinner vid spinnrocken till

men det tyckte det var nog ö. brattis maten blev
jagns at, maddrar. sade man smilt. En regel
fanns som man dock följde; när man månad gick in
i det blev första torsdagen blev det slut med arbetet
vid Ljus - Första torsdan i Jan Jan Ljus är en - detta gäll-
de såväl bonden som i hantverkare s. s. skräddare ö. skor-
makare, och tycks ha varit nog med att följa denna
regel liksom nedgång ö. uppgång ö. kulgräts ingång.
Alltså upptag den vanliga arbetsdagen hela dagen ö.
mågn. Tanken på övertidsarbete kunde det knappast
bli för en kortare arbets tid blev fastställd, då kunde
man givetvis när det var brist arbete på övertid varit
ersättning ö. så är det en. Ingen ville gärna komma på
efterhälken med arbetet jämfört med grannarna ö.
ibland kunde något utbrast gott till bräde eggat folk
att passa ö. arbeta över, dundringar liksom. På den tiden
då tjänarna sade in ö. värt om det som både stället där
de tjänade var de likes. man om att man skulle följa

med i arbetet som konstnärslärare i hjälpsamt
mat till att det gick som det skulle. Ett släppligt
och giltigt konstnärslärare fick i regel inga tjänare
som sade "ja" i vänt i det blev det också som du kunde.
Både Mager. Den frukostmätt i tid jag minns.
Många gånger blev det som nämmt inte men fanns
få tjänare kunde de om att vara fria i att sluta
nyssorna beträffande djur i huskall på söndagarna
då intet annat arbete kom i fråga. Då kunde man
också om att gå i kyrkan i fanns endast en pige. Tuna-
des kom i matvaruläm om med kyrkostyng och lagring
av middagsmaten. På fick tjänarna sluta sina möjen
och besöka den släkt i vännen genom arbetstygte eller vid tiden
om nyssorna på söndagen i då kunde också en pige sluta
ett arbete. Men berättade om en pige som rullat om sö-
ndagarna och lytt åt sig själv men så gripits av de and-
liga väckelser som gick genom rötter på 1870-80 talet
då åter upptäckte allt som hade varit på att på så sätt

gär o gjort det ryndat med. Minne en tjänare som bodde
pån sin tjänst s. s. på grund av sjukdom eller dödsfall i släkt.
Den saken var något som man eller husmannens kvinna som de
var en kvinnlig tjänare i rätt ställe. Annars var det
dagarna under fjöre och i oktober som skulle vara
tjänarens egna, men, ville man stå väl med hus-
budsfolket så skulle man stanna. Att på dagar
över i gå i tjänst ett par dagar innan man var tom-
gen och den tjänare som inte kom från den dag han
eller hon var frånges fick man från början ett dillig
inflyck av det kom gärna att bestä, helst skulle den
ena stanna till och andra kom. Så var det enligt
min mors uppgift under hela den tid som tjänade
eller på 1860 till 1884 i nog många år till men i min
barndom på 1896 fick tjänarna den dag kräve
de blev fria eller ibland nästa dag i de sista kom på
bestämmd tid eller dagar innan i under fjöret och fick
man reda sig själv med husmannens folks hjälp. Under

frivillig vill bli mickelismarknad i Skunmy sedan
 Ingdofarna flyttats till Traget i Skunmy o där samledes
 de tjänarna att handla o nu sig såväl det som stannat
 i tjänsten o "mickelskonsterna". På några vid ar
 sina gamla som jag ofta fick vara i min ungdom
 när de såg drängarna komma väges fram på väg till
 o från fjärran om mickeli. Ja, nu kommer di
 me en snål o ett knyde på en vällsopé, för kom
 de gämes nu träskestövla o plejel o sin bröde
 de o hemta ett skat eller ett brist. Nu kommer de i
 bit eller på uttrycket om de kommer alla men de
 gamla arbetar för sin framtid, de unga nu i regel för
 livet, de gamla hade sparbanksbok, de unga nu skulda
 på sitt främ o ofta ingenting att säga framtid med
 o undantagen är nog få.

På efter denna utveckling som nästan kommer till afas
 att jag velat det äter till frididen. Tjänarna kommer när
 de får sig betalt till sig en middag vid Skunmyns stornack-
 ned

i juni i äldre när manaden varde i 2 eller 3 dagar
i holls i Pannings by i juli? Så hade de pådagat vid
de stora festiderna. Juldagen gick de i regel till man-
narnas om de hade ett barn o' sig då med sig av vad
de fått i sin jula by av bröd o' vad annat som bröd
då o' vid Påsk ut påskäggen "sullekampan". Beträf-
jande fritiden berättade för oss att det mesta på den
förhållandet var mellan husbonden o' tjänaren o' mellan
tjänarna inrikes i varje särskilt hus, men att hus-
bondet förhållit i den grad som som blev trädde i tjänar-
nas ställe kom så mycket aldrig i fråga det var kommit
med tjänarnas allt men öfverade fritid o' oberoende ställning.
Frikällan utom lördagskvällen o' en helg matsamling.
Men jag aldrig bröt de gamla nämnas, nu är på alla
kvällen fria o' det var följt med den allt mer frihetskän-
~~fritiden~~ arbets tiden. Några kvällen komms dock för
någon men det var öfver lördagskvällen o' söndagskvällen
redan nyss man var undan gån da. Om julen hade tjä-
narna

sina julstämman med egen eller lejd spelman då de
så till gäddarna där de tjänade i om gått in på att
uppläsa sina lamm för dem i den ofta även husets folk
sade mig bland tjänarna, man hade verkligen där så var
det var vad jag kan förstå att vlogs anbudande o sub-
skriberande festen med lekar o dans i en måg
liknande vad som i våra dagar kallas för kungskalen
där alla bidrag med något (är julkvällen?). Dessom-
man kunnat kollektas redan är riktigt subskriberande
baler som tjänarna undlade i några bondgårdar
som man stuga där de bytt platser för tillfället eller
fäst eller fäst uppläsa i med lejd spelman, sådana
fester förhåller ändå till de offentliga nöjesplatserna
blev så tåta o lätt tillgängliga som de var o nöjerna
blev industrin utvecklad även de, för så och man sig
igår i hade riktigt, som skak de unga vater, då för
man länge i häng det riktigt man haft o hade där i
andarna nu glömmen man det så snart det är över o nu

När vi ser nästa veckoskrifte. På lördags- & söndagskvällen
dansade man på några platser, ibland eller vid ett vägskäl
utan dansbana & till musik av ortens spelmän som tycks
kunna vinnit många i spelet antingen för ett bestämt urval
eller för bland publikens kopsamlade pengar. Vidana
spelmän kan det finnas många i orten & de ha såhelt
gått in för den gamla dansmanniken med vis & lust i åren.
Ej bara komprimerat. Inte var den heller fristjänsten som
innehodde den då jag varit om en lantbrukare-spelman
som gick \$-5 mil fram & åter såhelt för att spela på lö-
rardans för 1 kr & 50 öre i det flera slutat arbete vid
ett lantbruk.

Beträffande minnen av äldres arbetsliv kan endast sägas
att det var på 1840-80-talet inte gjordes några åt-
skillemål, var det vanligt att på en liten paddel upp
man blocken var 5 så man kunde komma ut med djuren
eller en 12 år fickas upp att lyftas till med nöjdhets
i att lida från på bete, drog man dem in sängen eller drog

ACC. N:R M. 14100:46.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND.

46.

man sängkläderna ut och upp måste de man varit van de
Visst kunde tjänarna tillbringa sin fritid eller pådag
äro förveckla på gården & det var nog ganska vanligt
helt om hemmet var långt borta, det kunde ju också
att de inte hade annat hem & då gjorde man rätt för
sig genom att deltaga i kyrkans. Jag vet att man kunde
glädja sig åt & se fram emot & hälsna dagarna till en
pådag på ett helt annat sätt än vad man kan i
våra dagar med dess rikligt tilltagna fritid som
man tar som något självfallet, det man kan för-
stod kan man inte sätta värde på.

Ungänge. Viist kunde det finnas en stark känsla
av samhörighet mellan husbönder & tjänare & den
kunde ge sig tillkänna genom samråd i det vardag-
liga livet & i att tjänarna stannade i tjänsten än
eftersom de lades en väte samman med familjer & ibland
1. o. m. inte kom sig för att gifva sig just tillfälle där
till inte saknats i de talade om gårdar & folket där

som Vi i Väst i nämnde länsmålsfolket på Fan i
Öster i där de var lika rädda om allt som andra
gärdar i dess folk som det varit deras eget i stället på
deras sida i allt som respekt för deras i regel
ändå, undantag där länsmålsfolket mer eller mindre
se fick rätta sig efter tjänare som var ganska i gän
fanns de ibland utar ut de tänkte släpa i vi
att de ^{gick} måste om respekt för både utåt i inåt ofta
gick det bra över det.

Med trygga i rättliga tjänare rådgjorde länsmålsfol-
ket i arbetet utifrån i inbördes samförstånd i sadana
gärder. Men det fanns ohan nog alltså privata gärdar
där länsmålsfolket såg som på sitt länfolk i gas-
molen som skulle åtgärdas utar i skillnad men där
var också allt annat i den dagliga samman-
komma, det fanns en mängd andra gärdar mellan
länsmåls och tjänare, i tjänarna blev oftast ögon för tjänare
som sedde: "ja, patron" e.d. mer kända länsmåls på nygga

och en beträde gemenskap blev det inte bättre, så
kunde det vara stort ingångar till en ny tid, med
shocke husbränders inträde, då en husbrände som ville
hållas fast och aggrum av tjänarna var ryggen
hållas för balken och gurn i gurn ibland över
barn och gura med gärdens namn för s. s. M. halle ge-
ven eller barnen.

De gamla patriarkaliska kommen kunde bränd
den rädsla med sina tjänare i allt utom christna-
ska prägar, de höll kvar för sig själva i ett par lika
berättigade chängar fick njota välja arbete sin mel-
len. Så vet jag utifrån de gamla att min väns far
på 1840 tallet tjänade i en gård med två chängar där
husbränders sade åt dem att den som först kunde bli
färdig på eftermakten att vara ett ordninggjord lars
till staden i den uträdda ärenden skulle få vara det
och andra skulle tjäna vägar. Det var vid den vackra
tiden i slutet av hinc till staden (oskuld). Den ene chäng-

ACC. N:R M. 14100:49.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

49.

den som var yngst o minst betrodde lade sig endast på
kross o arm bärar i när han somnade o samlade omhuden
stog han upp i fjärrde på o körde utom att ha sitt
beträdd om ärenden o var långt på väg när "morfar"
vaknade i lugn tid. Li komde det gå till då på så
länge sen, det blev på mids alla så som man där täckt sig
Li tillbrakte tiden på hälsande mellan hans bröder o tjänare
Phulle ett djur köpas eller säljas rådgjorde ofta hans-
bröder med tjänaren som var välbetrad o infästad
med säken o han komde mycket väl vara betradde
att de ättad i sälja eller köpa ett djur o hade frihet att
antaga eller frukasta ett anbud inom den gräns hans br-
der fastsatt o även betala eller ta betalt, säken var-
ligt när hans bröder var gammal. Utåt fanns dock en
gräns märktad o tjänarna hade rätt ring väge o hans br-
der rätt o den gränsen kände man i ömse håll o höll den
o den märktes när det kom tjänande i gårdar där
lade inte tjänarna i något utom höll sig på sin plats.

En husbond eller matrus den var stolt om en exemplarisk tjänare & jag vill här låta upp skildringen med att återge en episod jag läst i första hand där det gäller den dräng som var minstapige i det jag berättar i boken ut väsen, Ola, som blev husbondens & medelgen i den där nämnda gårdar & redan egen lantbrukare. Hans gamle husbond L. A. sa till & skrift över sin dräng & som mycket pengar han samlat & satt i banken & pekade på honom: "Ja, & de kan Du fått släppa till Ditt skräp." Jag tänker där husbonden förklarar som mycket för maktfullständigt förhållande i sina förordningar på tjänarna & där allt för mycket såg man på dem & för sig själva för "stina" stannade inget & blev husbondens & det var också just dessa som alltid brackade & klagade på tjänare förhållande & så kan varit så länge tillbaka; tiden när det var där tjänarna var betydligt av husbonden förklarar på annat sätt om i senare tid. Där blev det aldrig något omgående mellan husbonden & tjänare utan en mycket långt.

Jonna kunde då finnas oberoende av gärdens ströket.
Mycket kunde också på en kassabrukar åt vid samma
bord som tjänarna o då språkade med dem. Även om
de visste att han var i kammaren åt så som vanligt
som de skilde de dem åt, han var sig på god att vara
tillsammans med folket om sig de. Det kunde vara
så men det kunde också hända att kassabruken hade
den isikten att tjänarna kunde sig friare när de
satt till bords när han inte var med i den kunde de
om sig kunde på deras trevliga stund, det kunde på
så sätt bli missförstånd o obehag som man en ställe
sig i det var en omtalig sak som man en vände sig.
men en ganska vanlig situation. Det det var en naturlig
sak att kassabruken folket sitt med till bords var allt om det
skulle o bords bruket var godt men ändrade så något på det
i ett sådant hem så var det som vara sagt o stod möjligen
att rätta till igen på den kassabruken åter ändrade det vara
på att kunna lida på men det gick till o endast på bords.

ACC. N:R M. 14100:52.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

52

Det var nästan lika illa som där man bröt två hosthåls
ett ställe för tjänsarna med smaplane med o rursagat
haffe o ett finare för kumets egna i där pigarna var
med o såg allt i reflektens dörrar. Jag var att det
var särskilt illt för de egna o efterdrökat att tjänsarna
i "den bästa haffeholen" med brökhaffe för de egna o gä-
ter o "smygaholen" med smygen i ciboria o råg o ärtor
för folket som man fäste sig vid. I många hem kom aldrig
en haffetina eländigt i tjänsarnas "haffe" i min barndom
på 1890-talet o det i hem där hoster i övrigt var liksom
för tjänsare i hem med folk i vardagslag, ja jag var när
tar jag hem västa ut just haffet skilade man det galler
små ängel då. När berättade att när kom 1870 tjänsade
i en gård o satt i en kammar o vände på sig de tus-
mullerna på att smygga till hemme en kopp brökhaffe
där kom rätt i vägen när kom smyg tjänsflickan
vara utom synbart o att elmsa var avundsjuk o särad
o blev orvillig att lyda hemme då kom ändå mörkhet det, o

min sachs och som mycket hellre velat vara kaffet fruntan
Fräng. ö. mig kammare. För chängarnas del hade de ett
särskilt rum, om det får kallas rum, i chammarnas rum.
Detta "chängarnas" rum i regel varit ett mycket fint
och tänker mig ett dygt spårne hus 3-4 alnar brett
tvärs över en länga i med icke yttenväggar, inbör-
sprofen som var öppen åt gärdssidan men för nätter stäng-
utåt vägen, vid motsatta sidan en gavelvägg med
två små utlänga öppna gluggar med kalmbrunn i
en yttenvägg utåt i en med ett par bratskärmar dicket
ut på gärdet och ett litet fönster vid sidan om inåt gärdet
och så i den gärd i. Provog jag mest vället mig till detta
utrymme beläget i det kallaste hörnet av den kringbygg-
da gården, åt nordost. Vid väggen med gluggarna stod
sängarna med gamla dynor, kalm och tassmatte eller andra
gamla täcken, vid andra långväggen drögaras till-
hörig heta, skäp eller kista, skrin eller vad de hade i rummet
för dörrarna och litet bord i några stol och ibland något som

inte kunde det, redan i d. Mågn eldstad kom inte
i fråga men det fanns det inte heller i de rum där
kretsens egna många ungdomar för hade sina säng-
ställen i mågn eldstad kammare eller västra, även
där kom de på 1860-talet fanns öppna gluggar som
fäktades med karm eller trass, så i rum där fanns kom.
Jag har hört gamla män berätta att när det var sträng
vinter i de rum i det ovan nämnda drängkaret, som
jag för övrigt gäta mycket väl minns, behövde med
mågn festfrost i att man gick genom karm värmare i
i hade sig i dörren på Tschet var ej alls obehagligt, men
de överhöll det med bibehållen karm i blev gamla
även de. Blev en dräng alltså i just där fogs han drök
in i kring karm. Mågn västra var det i de gädder
som hade vi dräng kammare mitt i en långt st.
med vid vedbräda, där var det under väggar vid lång-
riderna där sängarna stod, men jag tror att den först
nämnda typen var mycket vanlig här o det var så under

ända tills det blev lag att det skulle finnas eldstad i
chångkammarna. Något lättare var det för den chång-
kammaren var inredd i direkt anslutning till kök-
stallet även om det ibland fördrades att denna till stallet
skulle stå öppen, men där var det bättre duktat i fukt
som var besvärlig. En gård här flyttade sin chångkam-
mare från stallet till ett rum vid bryngers länghus
högända med direkt ingång från gaveln, den kom att
gränsa till bryngershusets öppna skorsten i så månningen
sattes där in en bänkskåp som eldades med trä från
denne skorsten, kammen var just den en av de första
som blev uppvärmd.

För pigornas del var det olika ordnat vid gårdens och om-
ma stors lags ordning. I den här var nämnda gården
var en smal kammare ut gårdssidan med ingång från
fästingens pigghemmare men i de flesta hem var denna
kammare gemmensamt till sommarstugan - salen
med möbler den hvar i det var utrymmen i köksar del-
ningen

om var pigkammare. Det kunde vara ett litet rum mot
vägg i vägg med den kammaren mitt på köket där
hvar och ett hade sin säng plats rygg mot rygg
med pigkammaren med väggarna emellan och kunde också den
med knäckringar i väggarna, detta om huset hade denna
kammare. Denna pigkammare kunde dock på många
ställen vara spiskammare och då kunde pigkammaren
vara mitt emellan köket och köket vid sidan om yttre-
stens skorsten och bakugn (var det som först nämndes om
dessa spiskammare m.m.) När pigkammaren var här
blev den lite upprämd när man bakat den brödet såd
i de antingen torrades pigkammaren om att ligga innerst
vid muren eller tvärs över de dörrarna. Först om det
i de hem där de fick ligga i en säng i innersta rummet
innan på dörrarna ut i gården till där fick de den öppna
skorstenen vid muren ändas och dörrarna ut i luftuppgången
vid den andra. Var så stort pigkammaren var i gården
fick den ligga inne i stagan fick hvar och en ligga

ensam i det kallt drägliga vintern & man berättade att;
en gäst där som tjänade (det var där som fick kaffet)
var det så & där brukade flickan i smyg locka in
bondsmannen till sig för att få lite värme ut denna
sängkammrat; den kappsten nämligen sedan porten
löst (stängd) för natten, det var vintern 1840. Den beträffade
inte locka på ett sätt som en gäst sade man kan var
alltid villig & man kunde bemärliga för bondsmannen
de som tyckte synd om flickstuckaren som blev utbränd
& skaffad av både små & stora av husets folk.

I huset i S. Östby där som tjänade som 16-18 årig lög
som i stugan där också bondsmannen hade sin plats
& där var den beträffade med att ha husets minsta ett
späd barn hos sig & så fick han tillgå upp i gå till mor-
dern med barnen när han skulle ha bårst, där var pi-
gan värd beträffade att ha ett späd barn hos sig för natten
en annan späd som hade flera äldre barn men ändå
var rädd den skulle bräna sitt barn under täppen, så

komde också i frihållandet mellan husmors och pigor g.c.
stulta sig. ö. var förmodade sig ofta däröver att de komde
i kullt enpistors och spädarnas åt. En så var flickan som de
inte tillträdde sig själva att ha hand om det.

Sina tillhörighet till hus och tjänarne i sin kammar om sådana
fanns annars om det annars fanns plats för dem i köks-
drängarna, även i sommarsängar eller kammar komde en
piga ha sin kista, kistan var alltid hennes förvaringsplats
drängarnas bebtill av kistan drängarskänk eller också en
spinn = liten kista, en sådan hade också en flicka om
hon inte bara hade ett klyfte, i liknande värdet för pigor.
I måndagsfald komde en anedd pigor för sina blöter
där husbondet faldet hade sina.

Som man var här förstå var det i dagligstugan, man sade
bara stuen så länge alla vistades där i förut när man
ändast inredningen blev det särskild falden stua och
blev i de äldre husen inredd i det utrymmet som förut up-
pågats av en del av de öppna utrymmena i innerstugan.

8 den första stnan blev finrum o kallas för matrum o kam-
 maren blev också mat dagrum för barns egna. Denne för-
 ändring kom stett successivt o i på en gång överalet o
 den blev oflast skett i samband med generella timnings
 eller annars bytte ar ägarer o ett enge exakt tidpunkt
 är omöjligt utan det en sig om tiden mellan 1890-
 talet i man kan säga 1915, där äldre folk ruttit
 kvar ännu renare. Å 1915 o m byggdes på 1890
 talet inreddes från början påskild folks-sina intill
 köket eller i enklare rum i detta vilket dock inte kunde
 rade ut konstverk folket om de var så gamla stammar också
 mest kunde vistas där o även äta med vid brädet dock
 visst inte alltid. Man får säga ut ifrån att både kons-
 bruck folk i hemarna ändrat vann o inställning sam-
 tidigt o på samma gång om en ny tid i alla avseende
 varit insteg o det har gått så ut man inte varit
 särskilt utklädd där ena kan fin det under med
 sig till man blivit starkare man nu en

ACC. N:R M. 14100:60.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

60.

54.
När man som placerade vid måltiden - stambord i äldre
tid var jag redan bekant i hemmet mellan brunnens
bänken o bagbror bänken var det stora pönd vid det
placerat den låg den på bordsvinkeln o jag minns
jag som stort drängar i smiliga ställen somare bus-
binda spåla rulle sig var alla kommit till bords o
skan för med kom i färdigt stora tjocka skivor så alla
sick med klädes o var det många kommit de var
halft mätta innan han fick tillfälle att bringa måltiden
men det var ändå bara som bestämde tiden. I regel börjar
man kvällen o inder minnarna i en bordsin för o efter
måltiden. Först på 1900-talet har det blivit allmän sed att
kvinnfolkets skurit vid det o varit in det skivat sken
om kvärande folk ut för sig själva i vardagslag ut alla
vid samma bord vid kvällen i både klä o i vardags-
lag stack ingen skeden i det gemensamma griffatet
för en kvärande gjord det först o var tjänarna sam-
ma var jag ut den man kallad ordning vid borden var det stora
drängar.

När hos både folket åt för sig själva kunde det vara en
 samma mat men det kunde också som förut nämnts vara
 två kosthåll i då fick ofta pigarna laga tjennans mat
 medan husmanskans uppsattes medan denne med pigarna
 hjälpte med det som ansågs besvärligt lagade deras egen
 mat. När värmen berättade att när hon var i en präst-
 gård i utfriden lönades frukt- & stekning i köket en inne-
 riga till hjälp i då fick en mellannömet till den
 där fanns flera män gästas med pålägg av samma
 som berättas ena hade mer till pigarna som var i som-
 ma arbete som att på tyg och göra skinn gjort bröd
 med flätt på. När värmen ville dela lika med
 henne svarade hon bara: "Nå det är min flätt
 hjälpen" o vid måltiderna fick hon passa upp vär-
 men, som fick äta i rensningsrummet, av husskapets
 mat medan hon själv fick äta med tjennarna av de-
 ras enkla mat. När fick hon således tre gånger de
 värmen inte blev bjuden till husskapets bröd den dock

huskåls elenar hade sin plats, men ändå var de mycket
frömer än tjänarna och hon kallade skildes på dem så snart
Tys frö var naturligt sak då vid slutet av 1870 talet.
Y ett annat hem ett frivaltan hem var hon med o säg hon
pigen, när hon låtit dem veta att de inte fick städa
upp köket - frivaltanen ville inte äta det de tog på
sade hon, "när om kökstycket så det var värdeligt att
att se frö, sade de - "De skulle visa att hon skulle äta det
de tog i -" så kunde det vara i vilken hem som helst
där skilnaden på hon brude folk o tjänare markades
på sådant sätt att respekter hon i fma o de petruska-
liska frihållandena var borta. Dik höll prästen i det näm-
da präst korvet så hast fast vid gammal red bekräftan-
de hus folket att hon brude se till att alla var inne
o i säng vid vis tid o lock sig inte frö är hon rätt att
allt var som det skulle.

Vid vigderna stötte man som sagt gemenskap med
alla som kunde besöka till o även de som en med familj

som gamm. rikt arbete var kunnat till gärdar men när
det kom gäster kallas tjänarna utifrån i det hilla de för
en naturlig sak.

Ku finns det ju inte några tjänare i den bemärkelse
som för. Den lilla arbetskraften utgår ju endast en ringe
del av vad det var för i de som finns kvar och för i
blir i regel inte gamla i gärd, några statar familjer som
var kunnat till gärdarna för finns ju inte mer de
kan ersättas av tillfälliga daglönnare. Hastade folket
deltar på ett helt annat sätt i allt arbete i övrigt skollu-
nellen manligt i kvinnligt arbete är till för de brö-
stämningarna liksom så säs skollu-
den kan ju ett vika
om man överlämnat det skall få hjälp med arbetet.

Ja barn och mödrar deltar nu i arbetet för
mer det helt naturligt att så skall vara. Det skulle ha
varit något oerhört om man för 50 år sedan fått se ett
par mor och far 40-60 till gärd sitt uti ju för-
färdet en sommar dag i maj eller den 1:a uppbets på en vinter

nu finner man det helt enkelt naturligt.

Var det familjefester eller storkalas i en god frim, ja i i allmänhet så länge rikliga tjänare var vanliga fick dessa hjälpa till med de extra uppgifter som de kom till, drängarna uti med hästskjutarna, pressa de stämmande värdarna. Spännas för en spännas frim, var det många med hjälp av någon husman som var anordnad att hjälpa till därmed. Pigen fick hjälpa till i köket med disk & hjälp åt kokarna i det hundra man dessutom ha en husmans kvinna till hjälp. På så sätt fick även husmannens folk det en bmoders kalas & tjänarna fick sin del av den gillensmat som kom ut i köket & jag tror att en dräng också kunde få drickspengar av en gäst som hade varit på skjutet åt min om det var allmänhet eller endast smidda. Tappis har jag inte riktigt säga, alla tjänare fick då ofta i kök eller folkartinge men var det ett arbetsgille s.s. köksgille, tomtegille, bydegille eller kringgille s.d. så var de gästarna med i räknade lika med några gäster även om något & värmen var med men då jag minns fick de ändå

vara med i hjälpen till pignar inne i drängarna ute när det
behövades vid den efterföljande dansen i lekarna här i domaren
slagnare var alla lika.

I Nennings kyrka fanns längst ned under ö vedlampor länkta
ren i min ungdom när bänkbänken var nummerade i hade en
skriften som såg ut så här de förde här till othuset rötte o.s.
Nennings kyrka, Sandåkra, Sankta Sof. Stjärnholm, Källsjö
u.s. - längst fram i Sandåkra o. bänkskrivbänken i västbänken
några bänkar med texten "Till ungdom" på bänk dörrarnas
akside. Detta hade man i äldre tid respekterat men redan
i min barndom hade det ändrat sig i även de unga bland
hjärtarna gick upp i repp. färdig bänk. Det var som nämnd
red att man gick i kyrkan i Ten o. redning o gick mest
under den kyrkan var på det mesta pignar timmen.
Var det hem där metoden den här tiden gick i kyr-
kan varje söndag vilken gulls var oantligt i när-
skilt religiösa hem, fick nog hjärtarna vilja sig i
de bänkar som var utredda på den o om en pignar var.

hvar en dag med barnen i vagnen att gå ut
gå upp i gården bänk eller i sadeln hade barn med sig gick
och alltid låga på att barn gick ut till yttre i trädgården
som var den yppersta platsen. En hög färdig vagn eller
barnstol kunde mycket väl vara barn till sin bänk, för
någon annan inte än ställa sig utanför trädgården i trädgården
öppen för att betrakta dem skulle gå ut i vagnen och barn gick
inte in för att den kunde gå ut om än utrymmet var aldrig
så stort något man kan komma iakttaga i de små gemina
lantliga samlingarna ända in i våra dagar, men som varit
barnstol i de stöms för ganska länge sen. Då gick naturligt
vis också barnen mycket ofta på alla sätt på sina barn-
stolar sittandes för att vara en stund att bli utvisad. Jag min-
tar en barnstol som för att man inte skulle bryta mot gam-
mal sed men ändå inte skulle skiljas från vagnen en stund.
En gång i min tid, då de barn övade på att gå i kyrkan
var en vagn och då använde gården bänk bida, de alla
ungarna gick givetsvis på alla sätt de kunde komma.

Vid nattvardsgång gick inte tjänarna fram för en först
de prösta i socknen så andra gifta par, så gärdarnas egen
unga varit framme. Denna regel iakttagas efter vad jag
kan finna 1800-talet ut i fortleden även den längre i de
nya landförsamlingarna än i T. ex. Pharys i så varden
i allt om viden kyrkligt till i församlingarna, se iaktta-
gande av brinnande i kyrksida.

I vardagslag var det nog i regel inte så stor skillnad
mellan gärdarnas egen ungdom och tjänarna men en grän-
samms drök som var alltså för jämförelsen. Undantagen var
dock varit många där både ungdomarna anses sig stå
mycket högt över tjänarna något som alltså elimineras
bort. Jag vet att på 1860-70-talet fanns det fjäldrar som
inpräntade i sina barn att de var något förmåga än tjänarna
i viden dem vilka de skulle "extimera" i den de gjorde vad
de kunde för att hålla klyftan så stor som möjligt. Detta
kunde så resultera i att de som växte upp i viden blev
renare, när de sociala förhållandena andra sig i klasskillnad.

jämmedes ut, hade varit att följa med utan ⁱⁿbles gammaldags
högfärdiga. Gärna ville man att de manliga ungdomarna
skulle studera o som man sade: "ärobrutna studentie" som
det vid slutet av 1800 talet gott om, somliga läste till de
inte orkade med annat heller, somliga rangick till något
yrke, men några gick hem o blev präster o lärde man i många
hondelrum fanns en präst som utgått från det lummret där en an-
nan av ryphornen blivit krusande. Men slichnas upmärksamhet
i de hem där man störde igen att anseman. Tyngsta färd-
man de skulle ställa sig för att bli fina präster, ja, modern
hörde på 1870-80 talet t. om de ville igen på den enkla kista
så att de fick maten hos tjänarna för att bli maten. Detta för
att de skulle bli rätta o finlemmade. I skolan lärde de att
de för bekänne o. d. bytte sig till flotta maten när de var
hunniga i intet hade att äta när de satte sig borden ut, ej
allt orenligt, men otroligt det en kan läsa på skulle bords-
kruka i sidan kan läsa kruskile o rypta med finare hand-
arbete o inte alls rypta med de rimpel ryptarna. I så
dane

Men blev ju blifftan skapit marknad mellan tjänarna o gärdarna
egna i det kunde var oberende av gärdarns ställe o ekonom-
miska ställning, men naturligt vis handlade man sig väl där
man hade ekonomiskt medel, där blev man respekterad
i andra ofta jämval för att de o spädarna m. att: "kajarna
gär för fall."

Gärdarnas egna ungdomar kunde mycket väl ha kunnat för
sina jämlikar utan att det kom tjänarna vid o så kan det
varel tiderna igång i en i vår tid. För tjänarna kunde
det bli lite "starkt" i höhet för även där man varit lite i
arbetet i vardagslag, så var nog det vanligaste men i ungdomen
o dom lag sökte sig dock de unga samman även om inte
alltid föräldrarnas tyckte om att deras unga umgicks med
de andra, det kunde vara fara i färde o att för en fattig förs
till smärtsamt när man tänkt sig något helt annat var ju
inte riktigt rikedomar skulle helst ströma in om stället där
att minsta in om den egna klassen o jämsfärdiga i ekonomiska
hänseende. De gamla berättade också från sin ungdom i sina

besök vid dansbarnen på 1870-talet om den gäddströmmen som var
finna blödda i jessiska skolor o andra deppbarnen kunde få stå
utan att bli upptäckta därifrån att de enkla barnen inte ville
viskas att få ett arslag på att de inte var abstrakta nog av dem
eller därför att de i hemmet var förmodade att dansa med dem
i flickorna som gärna ville dansa fick stå där på sig själva
o på. Deras egen klara karaktärar hade sig till och med
de enkla o mera oförnuftiga och fattigare flickorna. Dessa
uppgifter har jag från minne varit på de som själva var med i
var enkel ungdom som visades i min hem i Gårdstorp o de
i deras första kända uppgifter o fullt tillfredsställiga. När för-
hållandena beträffande de äldre inflytande i sådant ac-
seende ändrats är inte gott att säga, det var den nya tiden
med allt vad den fört med sig beträffande skolorna klas-
serna emellan ändrats förhållanden, något finna karaktärar
har en fast och aldrig mer respekteras i beträffande lant-
brukarungdomen är det ju minns vi att en ung lantbrukar
har varit att få en livs ledsakerinna, då inte många unga kvinnor

har varit till lantbruk, andra uppenbarligen landsbygders ungdom
i nog mest eller kvinnliga, armars brist och väl inte förmåga
så många ogifta unga lantbrukare o bliv de gifta en del visat
inte alltid med lantbrukaraktier. Detta om frikärden nu.
Om "jula-stora" i utredning för sommaridén har frist nämnd i
De första var ju i första hand tjänarnas gillor vilket dock
inte hindrade att även gårdens folk där de levde och kunde
deltaga i de soligt. På berättande som var att i hennes ungdom
i en gård här intill både husbuden i matmoders deltag i lek
o dans tillika med sina bröder barn o att när man frögaste
sig över kvinnans ungdomligt leet som o tyckte att hon ställde
sig som hon var yngre än sina dotter som varade att hon var
så ung som hon hade sig o mannen dansade så hon tappade
de "nattkappen" en frögångare till frikärget, o så stöpte de
i fickan o frikärte, kvinnans bröfatta också en vardä, gick
samma väg. I den riktigt hon hade alla soligt. Detta som
ett exempel på hur det kunde vara i utövaren. Jämnar också
där man endast i utövningen upptat sina hem för

ungdomens julstämman öfver höll naturligtvis värdet folk
sig därifrån.

Är dessa nöjes tillställningar så upplagda såg man om
ändå var så högt värderade öfverlångtade hem i bruk
hem i stället subskriberade tillställningar med claus i
mågn. Bord gädd som marstua som upplagat mot viss veder-
lag där man hade lejda spelmän i sådana tillställningar
och tjänarna kan fortfarande till den nutida nöjes indus-
trier tog hand om ungdomens nöjesliv ö ledde den in
i andra spår där den låter under sin sig rätt betalning
i stället för att var sig själva. Dock äro de subskriberade
tillställningarna utan hem till kunde ofta mer än i be-
skrivliga på flera sätt.

Men det guldtempellogerna i andra ideella
sammanslutningar som började med de offentliga
nöjerna, så tycks det ha varit till omkr. sekelskiftet
framt hade det endast varit vid marknaderna där för-
hoppniet offentlig claus o.d. med bestämda angiften.

Naturligtvis kan vid sådana offentliga dans- o nöjes tillfällen inte den utskilnad klasserna emellan vidmakthållas som för i hemmet men nog visste man ändå att göra skillnad på liksättade o andra när det gällde o man bildade gärna höfterier som höll ihop o höll bort ihop med sina egna kretsar o jämföras o ofta på nöjesplatserna såg o var nog ännu ibland med på dans som white eller röd och ut på påsk eller till exempel eller annars på en annan plats till nöjesplatser o trängde sig på ibland med bråk i trängsel o då har utens många utar utskilnad beträffande samhällsställning efter vad jag tycker var för länge alltså vället ihop. Noghet mot några vår person inom de egna orten kunde ju också förklaras utar utar det både med klasskillnad att göra namn de fanns det några anledning o naturligt uppförande eller övervakare. Den som en gång fått de andra emot sig blev i regel i förhållningen det mesta förut som alla haackade på eller drog sig bort ifrån allt efter som omständigheterna föregick det.

Härbarnst. Tjänstefolket kom främst från lussmans-
hemmen men också på småbrukar, trösk- & mindre
bondehem där det fanns fler barn än som bekrödes i
lussmet & främst från hemmet. När han dock de
unga främst på 1860-80 talet som jag frukt nämmt
mycket allmänt rikt sig mer på den egentliga slät-
ten för några år då de ansåg att de hade det bättre
där i den rikare bygden. De återvände i regel till efter
att par-ten är & så har det blivit kunnat vara annu
in på 1900 talet. Det frufuller också som om bönderna
den mer på slätten i P. obby i hemmet dygde satta
stort värde på tjänare frånifrån så enligt flera gamla
slustämningar när de utbildat hem det var där de.
Även i Danmark var tjänare & arbetare frånifrån väl
upprädda & fick ofta frimans platser & för gignar de
framman fullt förstående så de var angelägna om att i
den att stanna.

Ungdom på småbrukar & bondehem tycker jag mig

mänka ha varit stora anordade bland bröder o annat
was folks är husmansbarnen, undantaget var naturligtvis
vart många, detta kanske därför att de var något
äldre när de kom ut att tjäna i att de i hemmet fick
lära sig arbete o var vana vid de olika yrkena.
I husmanshem med många barn i ofta fattigt ansåg
man ibland att barnen tids nog fick lära sig stika o
arbete när de kom ut från hemmet där de endast fick
passa mindre yrken. De komde på 1850-talet fram
ut i gårdarna om vaktpojkar o barnsign sedan var
6-7 års äldre o så berörde det sig hur de blev behandlade.
de där de kom i tjänst. Jag minns dock från min egen
barndom på 1890-talet att husmanshem med många
barn, gramma till var, där barnen fick stanna i hem-
met tills de blev konfirmerade men ändå inte fick lära
sig annat än att passa en andra med föräldrarna var
bror på arbete o så leva på resten o jag minns medlem
seder att de tids nog fick lära sig att vara med när de

kom ut att tjäna. De var därför osammiga i allt när
 de kom ut men blev ändå alla duktiga människor som
 ställt sig väl men inte var den friste tiden lätt varken
 för den yngre den för det husbrude folk som fick en
 stor men osunnig pige eller dräng i sin tjänst o inte
 ansåg man ett sådant hem för exemplariskt. Det frid-
 des både vilamod o handlag för att låta upp sådana
 tjänare o även ett gott svimmel i både häll. Blev en
 sådan tjänare bara buschad o iakttagen o chitade
 denna till arbete var den som inte begrep. Men det ald-
 rig någon duktig dräng eller pige av hemmet eller hemmet
 det fridde emtingen trots den viken i lönghetig lön.
 om de inte varm sig hade det kanske som fridde,
 hade de det blev det duktig folk även av dem, de till
 fyller till präst, ungdomen som kommit till i yngre
 tid med nejensvårstän o den påbörjade arbets tiden fanns
 ju inte för, när de unga fick arbeta sig trots under en
 lång arbetsdag o inte hade andra fritidsanordning medel

än nina ben samt börg väz de än ville fändes, de var
 bundna på en sätt som vi nu har vänt att tänka oss in.
 Respekt för förörmånde fanns i mycket högre grad
 än nu. Livets skola var sträng, folkskolan, den små
 deen hem i pigd, ^{likvid} fattiga var många barn som jag varit
 i en var fidda mellan 1836 i 1859, en hel lyfta m. hult
 hem utdreg i någon stalla, de gick i stället för en från
 bärns ålder, stigh vaktades för över små försedde var
 man var en parrel i upprättaren av något färdig som
 var bunde. men jag var fri i annat som man kan be-
 ställa dem det gick på en bunden var som skulle be-
 straffe en liten mindre vettande vaktmajlar på 1860-90 talet
 där på att kan räknat då ihjäl gas-bealer. Det var span-
 ningsmarknadsdag i bondens men som vistades i kom-
 mit Gmel den stora gasen på pojken ryggen i Trång
 lumen att gå på fram i tillbak på vägen under mark-
 nadsdagen då mycket folk fändes vägen fram, men
 resultatet blev en annan än det kan tänkt sig, efter den

dagen. Men det var som fick ökenarbetet gå igen o det är
 knappast gånget än fast flera generation gått och de o
 ursprungets mest är bortglömt. Det är inte så långt
 länge sen det endast betröffades att man skaffade gås
 i en gård i denna släkt för en något dök fram ut det
 gamla. Man måste således vara aktsam och affärer sin
 anseende över när det gällde behandlingen av tjänare
 över i äldre tid o även när en tjänare behandlat en med
 tjänare illa kunde det komma att gå ut över gärderna
 o verka förnedrande. Vi berättade oss något om den
 präst männade kato-idioten som med. Denne gick en
 i gårdarna o i hem både vissa dagar i en gård i ischna
 o då fick vi mer om det som fick arbeta med ena ha
 kunde, han var stark men hemmings o hade också talfel.
 Därför i gårdarna blev ofta med honom o behand-
 lade honom illa o därför betraktade han gårdarna då
 han inte var ihig eller kunde uttala någon annan på ägar-
 na o så blev det så drastiska benämningar som:

"Pissa syner" (- ansiktet) en pojke uppifrån bröstbilden.
 + "Pissa vänster" - Det renare benämning på en gård
 var den där man tjänade i husmiden. den gården
 hade manna inne för att låta honom säga vad konstn.
 den hette o för honom att glömma den nedslående be-
 ringen men det lyckades inte. däremot undrade han
 själv snart till: - "Var den snälla Toren e". Den snälla
 Toren var just som som fyllde synder om stackars o
 tog honom i första gjorde honom som o "kyllde" om honom
 medan han var där, gårdens ära var därmed räddad.
 Fanns det många ungdomar i en gård kände det
 att de gav sig ut att tjäna mer kelti var jag länge
 var där de kunde låta något nytt, från reblat br-
 jar som lantbrukare eller till lantbrukare etc.
 "Wulfr i Trelleborg" o hm därifrån som "agronomer".
 Fickarna gav sig ut för att för se "mer" en en gygta haka"
 som det hette i några ställe gård, havgård, eller lantbruk-
 ställe i staden, det kunde också till att låta linsom o

glansstygning även om de aldrig i förhållningen aldrig
kom att dra nytta av att de lärt sig, de gjorde så
därifrån att det kunde fås då på 1800-talet senare de
de blev finare och en viss politisk. Småbrukardötter
gav sig också i lära på samma sätt, även klädsömnad
men därifrån att, rina hem utöfva yrket i också ambulans
i hemmen, så åtminstone från 1870-talet.

När en bruders eller -dotter gav sig ut i tjänst berödde
det sig på den spåren hem de skulle bli beträffande
på deras förnåmiga att ta reda på de hem jag för
milde det alltid om så lätt för varken de unga eller de
nas brudbröder, stannade de i hemmet som de äro gar
ber deras ställning något svårt emellan men ville
arbeta utom att förlovade sig på något sätt i hälla sig
för gode till något brud, det går bra så att de milde bekände
finns på rätt omgivning på något de hälla men sig
var det något av en balansgång, sådana fall kan för-
hoppas, de ekonomiska förhållandena kan ja här spelat in.

Jag tror inte att giftermål mellan brudebror & tjänste-
folk var särskilt ovanliga. Men var de mindre önska
värda från brudens sida och mer man väste ju
acceptera dem. Pridgketerna blev större ju rikare &
dyggare man var i brudehemmet; där kunde aragke-
ten bli bestående men där kunde också vändas i mots-
satsen & allt blev gott & väl när man behövde de ungas
stöd. Först var det när en gift brud ställde om
så att en pige blev med barn. Då kunde det också vä-
ra att med vinsten en dräng eller annan lämplig man ätog sig
det & gifte sig med flickan, men helst gick, eller också
fick pigan vända uter till sitt ofta fattiga hem, & föda
sitt barn där utan någon gottgörelse alls. Man hade
sig rätt att skylla, prälskarna fick ta hand om barn-
et & modern fick gå. Tjänst på annan plats men
med skamfläck på sig, man glömde inte så lätt
så lätt från om man & någon rätt hade inte i sådana
fall en gift modern. Fall av det sistnämnda skogel kännas

genom minna gamla från 1860-70-talet.
Om hon en gång kunde bli som blott var man i gädd
kunde ställa sig hos jag visst sedan i brödet gått in
på, även om det blivit lärt att hon kunde bli
som man säger fröken att gifva sig med henne kom
de hon helt frigår sin fräa ställning i bli en ofru-
lig i despotiska hus som som inga stannade hon
underordnade sig, då de kunde hennes fräa
ställning i inte kunde respektera henne, i hon
helt stödde sig på sin fräa ställning då i bilen de
andra ämbets bordsmanen till henne för jämlik.
Samman var en fröken andret om det gällde en dräng
som blev husbonden. Var kvinnan ämbets i en att stiga
i ställa kunde det var oftast att hon även i fröken-
ningen behållt sig dess ord det gällde att eller inne
i den f.d. drängen hon gift sig med blev endast sin
husbonds man, hon husbonden, var blott en fröken sidens
full, men också om något där en sidan dräng-måke blott

konstnaden som satte ett och annat i rörelse, och som på
pi förtur genom energi och hustrighet utmanade de
mekaniska behörigheterna tillbakat. I ett sådant förhållande
stannade Hjärtans gäster.

Hälsningsbrevet. Detsamma kan jag redan förutspå
i det jag nu skriver. Går man tillbaka till 1860-70-ta-
let och till den gamla gamla petriarkaliska för-
hållanden rådde i en annan så länge vägar vet, så
länge de gamla staden och stället innan den nya tiden,
med allt vad den hade med sig i sin den vanliga
att gammaldags städiga Hjärtans tillstånd konstnaden
folk och för och i sådant Vi i Väst och för och i en
de talade om konstnaden folk och gäster den de Hjärtans
föregångarna i sin konstnaden och som tillstånd
innan i gammaldags så den originala konstnaden
kunde det och konstnaden konstnaden. Den konstnaden
konstnaden i sin konstnaden och konstnaden i sin
så ganska i sitt konstnaden konstnaden.

Måste tjänarna gifytligt sitt namn för det man
 menar hela namn s. i. skel-tjénar & på hvar medlem:
 Men skel-tjénar som det var uti låta på istället med det man
 när det passade den som man namnen. Glad var den
 den ett mera oronligt namn blev det ofta detta som an-
 vändes ensamt om det så var förnamn eller efternamn
 o. s. Tunes, men Tunes i Tuna-Lars, Frans i men Frances
 ett så oronligt namn som Fäder Persson blev: Fäder, men
 Fäders i Fäders. medan ett sådant namn som skänks & soljör
 som blev & soljör i men & soljör. Dessa benämningar på
 gärdens folk användes ej endast uti tjänarna utan även
 uti många ringar i öfrigt hvar sin del med sin före man-
 nens namn. En del av det gällde allmänna kända kvin-
 nor s. o. barnnamnen o. med dem jäm ställa kunde man an-
 vända deras eget förnamn eller släktnamnet om de hade rätt
 namn till samman med sin men det har ju inte med
 tjänarna något att göra. Så sade man: Men Gyllis om en
 barnnamnet i på övers 100 år sedan skänk Gyllis om en
 gärdens kvinna

(Kamrateren det skamligt) som var en bemärkt kvinna på sin tid.
Det ägde som framgår av vad jag sagt, inget betydelse
om det fanns barn i huset eller ej en matrus eller en krus
eller en gärd kallades alltid för rum, som var rum i huset.
Andra tillar till 1900 talet till i början lät det gamla
färdmande ö knude ibland låta väster främmande när en
matrus eller blev kallad för rum i många av de gamla bren-
sen av oss om man "skulle" den för främmande samma
frändra också med omtyggandet av kätt Likemunde var det med
titulerandet av mannen i gärd, ö en ung bonde som gick i ge-
nem T. ee Wälfs skola i Tulle borg i vilka dei Titulerad agerum
av tjänarna måste de för lyda mer utiför händade de som om.
Det blev de också under tiden i den gärd ö det kunde att
agerummen uppträdde i blanda stölar ö gas under om vad som
skulle uttrötta under dagen ö de ville ha bekräftelse på att
det blivit uppfattat på så stort att sträcker som var främmande fick
upprepa det sagde efter beständ för om chäpfr i så titeln, eller
att "je agerummen eller" - på för det kunde att kätt-män

inte sällan syntes till den dagen utom nämligen på inspektion.
Ännu är det nu, nu går dessa ägare som nu kallas
Lantmästare tillsammans med det lejda folket i vilket arbete
som fristages och blanda utlänningar kan ses att en del yngre
utlänningar ofta är att se till en del utlänningar på marknaderna och tjä-
narna, när man möter dem så är de i arbete den utlänning som
är den som kallas, det är i vardagslivet i arbetet mera jämställt
Lantmästare och tjänare emellan än det var under 1800-talet förts fjärd-
del och det måste så vara om man skall få något folk till köp
och köpfärderna från den tiden är nu till största delen borta och
medelstora gårdarna upp till 100 till
och om de gamla Lantmästarna ingår respekt i vilken utgör
på rätt Lantmästarevård på det patriarkaliska sättet så skedd
det på ett naturligt sätt och på ett plan där Lantmästare och
tjänare kunde mötas i fristående och när tjänarna blev gamla i
tjänsten kunde man se att de i arbetet i samröds utan att respekt
har blev lidande döda. Nog kunde en Lantmästare beställa en
pojke om han visade sig uppriktlig och ännu minskelig

denna alla brast i respekten men styhk om äldre tidens som var
vid i hem o skola, komma rätt på sin bestämda plats.
Är kunde delinkventer själs bli kommande ut i världen.
Efter reholtsifles kan det endast varit en minnet rummet
Tala vi ut i husbuden mest själs bekänshingra kan gått
handgripligt tillväga mot någon tjänare i det kan inte
allt slagis väl ut, jag känner fullt både den tjänaren slogis
igen i det kan gått ut i tjänsten o husbuden mest betala
skades tima för att slippa utal o detta från tiden 1900-1915 o den
husbuden som kommes vi kan inte heller haft sine jämlikas
medhåll o kunnat med de löstige förhållandena behöfande ställa
tiden ut för sådant o tänkbart inget tjänare skulle stanna en
en timme under sådana förhållande.

Behöfande behandlingen av tjänare i och det gäta post-
kället o överarbete vi kan det alltså enligt de gamla som
tjänade på 1800 talet varit mycket stor skilnad i olika
bondgårdar o herregårdar med prästen. En bondgård kunde be-
rykte om sig för sin goda hushållning o kunnat behandling genom-

junder kunde vara tvärtom, detta äro en matris och en karta
 der ena systemet, men nämnde ett sådant fall: ett par år
 kunde den varit 1870. I den gård där den fjärde var alltså riktigt
 omräknade i gott, och det gällde korter men i en gård intill
 där man var nästan slakt för en annan jiga karta och
 fjärde, bekräftat av allt annat, där inkommer matris och i alla
 bönen på den gamla tallrik i fjärdedelen sig för jigen och över den
 många villor kom att så till att man mer ut mer än en hal
 kappe paraffin i skalen som man får att som man skola på
 detta, andarna kom till den gamla och en kan att redovisat bönen av
 villor också på att vara komna. Som det var i detta var det också
 i allt annat beträffande korter i den gård och en matris och
 talade också där om t. om med sina jiga i fjärdedelen det.
 Som både dessa jiga strö mig nära, det var ju som den ena
 i den andra blev min färd och den fjärde kändes upp gifte och inga
 upp tillfälliga karta och i faller en såhelt intill några undantag.
 fjärde i andra i korter rätte strö vände på vana lagad med
 till midtloget, nykterhet fläk, ropp och vältning var gamla redde med

ärster liksom om de inte var för farliga, kallat allt för ofta var man
däremot inte så förhållande i deras talerättighet lag i en kornis rum
om kallade till middag: "Nu får I komma hem och äta omni bli
välling, kall (kal). När folkets hem är var det kall. Välling fräsch
måltid tillmätt i visum mjölk var ingen middagsmat man var
glad åt, hem så därtill varhet tinnat efterdunka med stark
smak av kumle (för att det skulle ha någon smak utöver den smaken)
var det därtill brötkäls, om det så med den lagade maten var
det liknande med den smaken.

En ny tillgångarna då i då kunde inte upprätta en kumle-
dels därtill brötkäls, det var endast enstaka för maten, iisgrusgrus
på endast däremot kunde lätta något för tillfället.

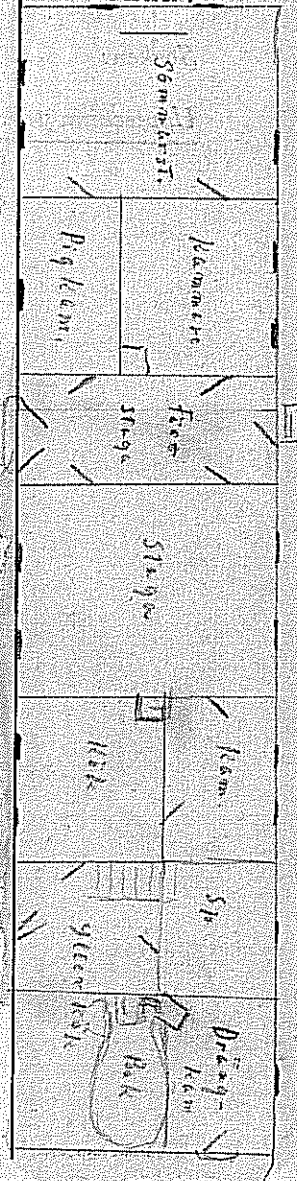
Jag tror att jag med säkerhet kan stå fast att tjänstetjänst
stadgan var mycket väl känd av alla såväl tjänare som
huvudmän och att den följdes till punkt och pricka. Det synes på
alla sätt och i en gammal upplaga, som är utgiven i tryck
och när en publikation kom ut som sådant kom det i alle man känd
Isoo: tryck lätta man så att man kunde den utantill så säker

och så tjänstefolkens stadgan som ju gällde alla hantverks- och tjänare
och som också att något av den var med i några almanackor.
Och en såkallad mycket unga med att efterleva den så att man
kunde vara säker om att få de bästa viten, mycket viktigt när
det fanns översikt på tjänstefolk. Bäst några i något som kan ha
utspärrat det var för en fläck på honom som aldrig gick ut, sådana
sak var också välkända, och lämna tjänsten i otid och så rätt
gå förkastig om orsaken var såkallat något ingen ens vågade
tänka sig på 1860-80-talet då som man ju utspärrat. Man var i regel
mycket dånad så länge tjänstefolkens stadgan ägde laga kraft, fast
allt efter som tiden gick först var sig för allt kortare tid och sedan
se sigt man stannade allt kortare tid på var plats och bytte ofta
tjänst för in, det blev allt mer lösligt.

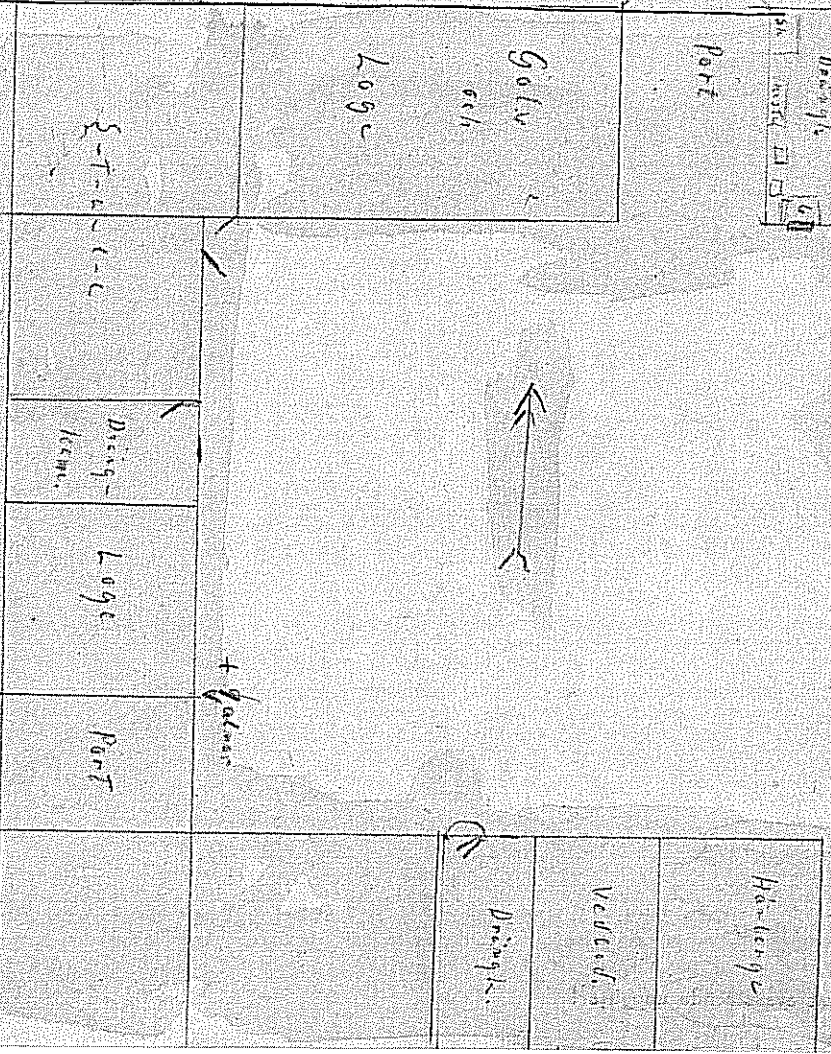
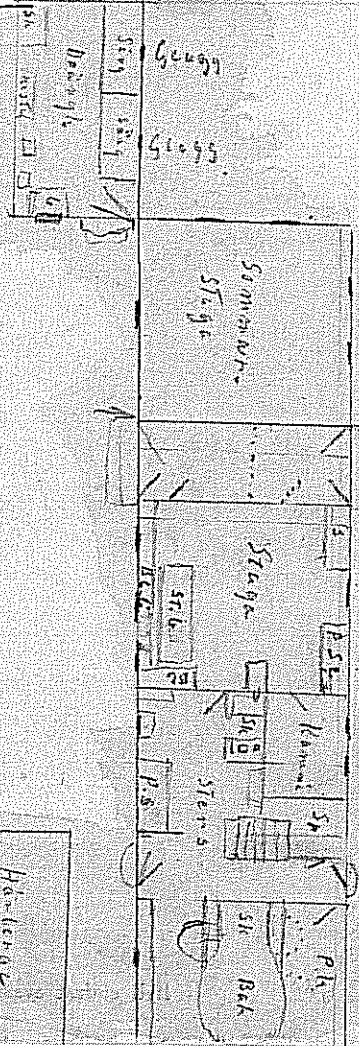
I många avseende blev det också en ändrad tidsandan utom också gene-
rationsväxlingarna som när hade övergången från gammal sed
till ny och det var såkallat värt för gamla hantverksfolk att acceptera att
nya som tjänade på, mycket ensig de berättade men de hade ingen
annan röst än att få tiden som den var, med tjänare som växlade för snarare
och gick så snart det var något som inte passade dem.

ACC. NR M. 14100:91.

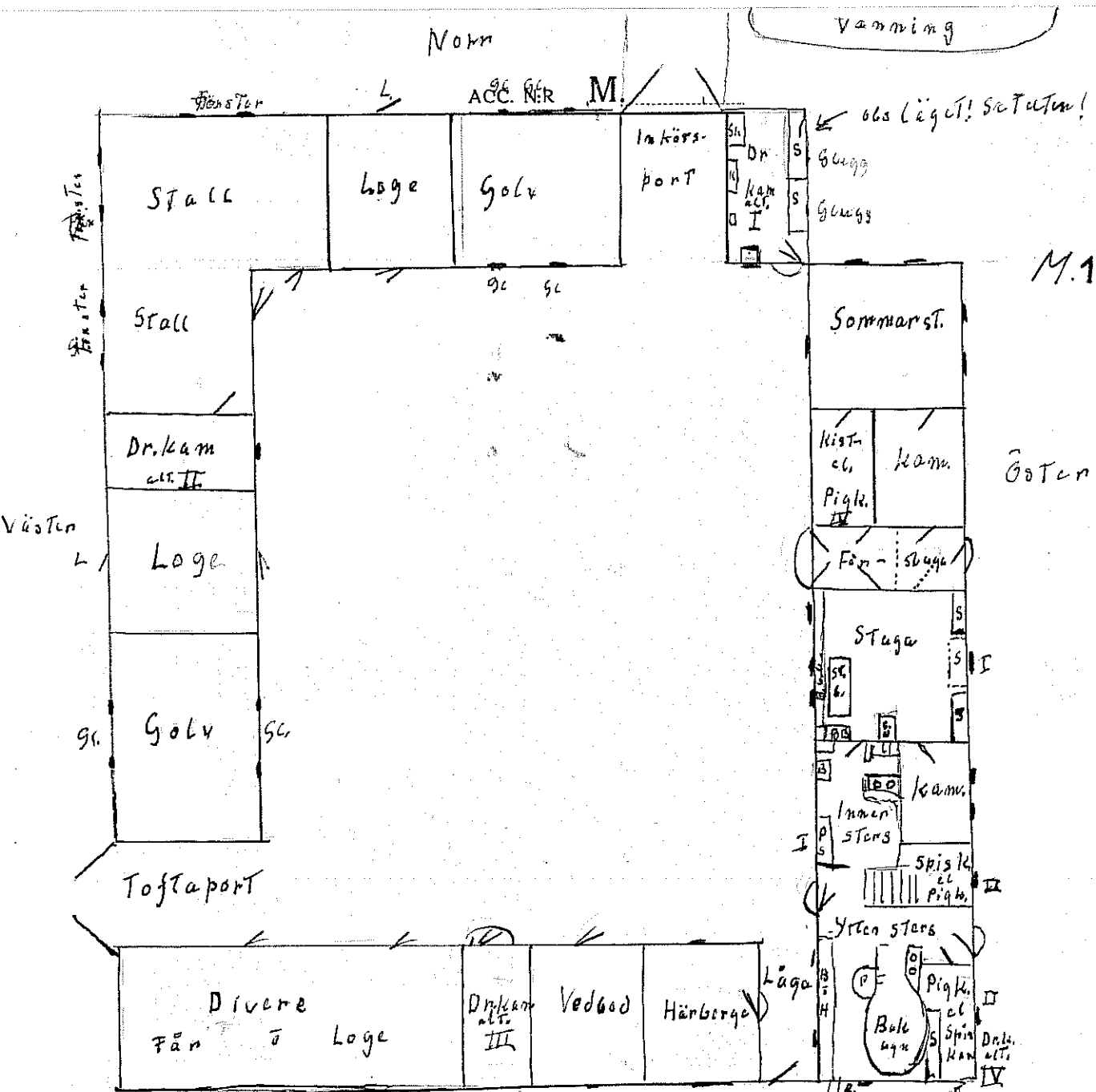
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Port till gården
med
användning
= 6. 9. 1910

För ändring i
mod till 16. 9. 1910

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

M.14100:92.

Tett till skissen.

Jag har gjort upp en skiss av minnet med inredningarna de mest berömda utrymmena, bryngs länkar & drängkammaren som den var i den gamla gård i Skurup här intill där min mors hönshäls i 12 år & min far som pojke. Där var man den halve, drängiga drängkammaren i gårdens nordöstra hörn under alternativen I sådana den var in på 1900 talet. När det fanns 3 sängar i rad i stugan var den en pig-säng. En säng i inrustuset var också pig-säng i många gårdar, se tecken! Så var det inrett för hönshäls i många gårdar här i östra åttminstone 1800 talet ut.

Alternativ II var jag från Gårds lön vilket dock inte hindrade att det kommit vara så också här på sina ställen på 1800-90 talet. Drängkammaren är där inredd i anslutning till stallet & pigkammaren på 2 pigor bredvid med en thorsten och dess bakre. Se vad jag skrivit där!

Det kunde dock väcla sig att det på många ställen var det utrymme som jag betecknat spishammare var på hammare & på hammaren spishammare. På minnas jag det själs från en gård här som brann 1899.

Utöver & beskrivit har jag endast tecknat schematiskt på att visa hur dränghammarna kunde vara förlagda. På den vidrig längan i Skumpsgården jag gått ut ifrån var en f.d. böningslänga då den andra också utprägligt tecknade böningslängan, numera nästan överskuggad, byggd på 1840-talet. I den var förtom herberget en liten lägenhet med prästing & rum för den hemme varande vruken, senare ägare, & så ett handpott förvaringsrum, men jag har där uttalat in som det var ganska vanligt här med inredande av dränghammare enligt alt III med dr. k. med vid medboden här & nära intill fästhuset.

På till alternativ IV som är här en annan gård här med något bredare längan, fast jag uttalat in det här. Där hade ursprungligen

drängkammaren varit inrymd intill stallet, ett utrymme
som nog redan blev en bok för ung djur. Den var redan vid
rehabilitet flyttad till ett barmintill bakrum
med dess öppna skorsten men med vägg lukt skild från
börns ardelningen & med egen ingång på längans gavel
Där eldade man i en sättnings från den öppna skorstenen så
det var ett bra dränga hus. När redan det blev moderniserat
& bakrummen blev riven & skorstenen slutet blev det kammar
drängarna där de själva kunde sköta värmen. Det var det
utrymme som i vissa betecknas pig kam el drängkam el. II
Denne dräng kammar är ännu tidvis bebild. Det är däremot
inte denna gädd pig kammar = det rum som betecknas herte
kam el pig kam. III ^{de mgs, piggs man finner.} Märk, det är inritat & har ritet med sk
rups går den att göra utan som pig kammar är hörn - "rummet"
från gäddströ & som dräng kam. från Lönstrog.

III. På kappas jag att lärare av minna står i pigdesten "husbrödet & tjäna"
samt denna enkla skiss vid sidan om skalk på lite hjälpe vid orientering
men märk väl att beteckningar pig k. & dräng k. gäller olika platser & är inritade utom alt I.